

Funded by the European Union –
NextGenerationEU

Sopeutuva kaupunkiseutu

Hankkeen loppuraportti

6.4.2023

Antti Lippo, kehittämisspällikkö

Seutuhallitus	29.3.2023
Kuntajohtajakokous	24.3.2023
Kestävä siirtymä-työryhmä	22.3.2023

Sisällys

1.Tiivistelmä (suomi ja englanti)	2
2.Hankkeen tausta ja tavoitteet	4
3.Hankkeen osapuolet ja menetelmät.....	5
4.Hankkeen tulokset	6
5.Hankkeen vaikuttavuus/vaikutukset.....	8
6.Viestinnän toteutuminen ja tulokset	9
7.Tulosten kestävyys ja hyödyntäminen.....	10
8.Talousraportti.....	11
9.Suosituksat tulevia hankkeita ja ohjelmia varten	11
10.Yhteenveto hankkeen päätuloksista	12

Sopeutuva kaupunkiseutu -hanke on saanut tukea ympäristöministeriöltä Vähähiilisen rakennetun ympäristön ohjelmasta, jonka rahoitus tulee EU:n kertaluonteisesta elpymisvälineestä (RRF).

1.Tiivistelmä (suomi ja englanti)

Sopeutuva kaupunkiseutu -hankkeessa kehitettiin työkaluja ja muodostettiin suunnitteluperiaatteita ilmastonmuutokseen varautumiseksi ja sopeutumiseksi Tampereen kaupunkiseudulla ja laajemmin kuntakentällä. Tampereen kaupunkiseudun kuntien ilmastotyö on pitkään painottunut ilmastonmuutokseen hillintään eli kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseen. Kunnissa on kuitenkin tunnistettu tarve lisätä ymmärrystä sää- ja ilmatoriskeistä ja kehittää kuntien varautumis- ja sopeutumistyötä tukevia suunnittelutyökaluja. Tähän tarpeeseen haluttiin vastata Sopeutuva kaupunkiseutu -hankkeella.

Hankkeen tuotoksena on julkaistu laaja sopeutumisen suunnittelua tukeva aineistopaketti, mikä sisältää mm. tietoa sää- ja ilmatoriskeistä, sopeutumistyön käynnistämistä tukevan työkirjan ja tarkistuslistan kunnille, toimenpide-esimerkkejä Suomesta ja maailmalta sekä johtaville viranhaltijoille suunnatun virtuaaliesitteen. Lisäksi hankkeessa laadittiin sopeutumisen suunnitteluperiaatteet osaksi MAL-

sopimukseen kytkeytyvää ja hankkeen aikana päivitettyä kaupunkiseudun rakennesuunnitelmaa.

Hankkeen toteutukseen on osallistunut eri menetelmien kautta kaupunkiseudun asiantuntijoita ja viranhaltijoita, asiantuntijoita muualta Suomesta ja Pohjois-Euroopasta, julkisen hallinnon edustajia ja seudun asukkaita. Hankkeen tuotokset ovat saaneet erittäin positiivisen vastaanoton kaupunkiseudulla, ja niitä on esitelty mm. kahdeksan kunnan kuntajohtajakokouksessa, seutuhallituksessa ja avoimessa tuloswebinaarissa. Hankkeen tuotokset ja opit auttavat Tampereen kaupunkiseudun kahdeksaa kuntaa integroimaan sopeutumistyön osaksi Hinku-työtä ja kuntien ilmastosuunnitelmia.

The Adaptive City Region project developed tools and planning principles for climate change adaptation in the Tampere city region. The project outputs can also be applied in other Finnish municipalities. The climate work of the municipalities in the Tampere city region has long focused in climate change mitigation, and reducing greenhouse gas emissions. However, municipalities have identified the need to increase their understanding of weather and climate risks and to develop planning tools to support their preparedness and adaptation work. The Adaptive City Region project was set up to address this identified need.

The project has engaged - through various methods - experts and officials from the city region, experts from other parts of Finland and Northern Europe, representatives of public administrations and residents of the city region. The outputs of the project have been very positively received and have been presented, for example, at the meeting of mayors of eight municipalities and to the board of the Tampere City Region. The project outputs and lessons learned will help the eight municipalities in the Tampere city region to integrate adaptation work into their climate plans.

2. Hankkeen tausta ja tavoitteet

Tampereen kaupunkiseudulla on laadittu ensimmäinen seudullinen ilmastostrategia vuonna 2010. Kansallinen, seudun ja kuntien ilmastotyö on kuitenkin painottunut ilmastonmuutokseen hillintään eli kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseen. Muuttuneen ilmaston vaikutuksia näkyy jo kuitenkin yhdyskunnissa. Tarve varautumisen ja sopeutumisen suunnittelulle oli siis tunnistettu. Sopeutumisen suunnitteluun liittyvää työtä on valmisteltu kaupunkiseudun ilmastotyöryhmässä jo useamman vuoden ajan, mutta haasteena on ollut kansallisen rahoituksen puute sopeutumistyön suunnittelulle. Kaupunkiseudun kuntayhtymä tarttui Vähähiilisen rakennetun ympäristön -ohjelman tarjoamaan mahdollisuuteen ja haki ja sai rahoitusta hankkeelle.

Seudun ilmastotyöryhmä oli ennen hanketta tunnistanut varautumiseen ja sopeutumiseen liittyviksi haasteiksi mm. vähäinen ymmärrys vaarallisimmista sään ääri-ilmiöistä ja pitkän aikavälin ilmastoriskeistä ja haavoittuvuuksista, tiedonpuute muuttuvan ilmaston vaikutuksista rakennuskantaan ja infrastruktuurin ylläpitoon, huoltoon ja investointi- ja käyttökustannuksiin, sekä sopeutumissuunnitelmien toimeenpanon haasteet.

Kahdeksan kuntaa kattavan ilmastotyöryhmän tunnistamien haasteiden ratkaisemisen lisäksi hankkeessa haluttiin kehittää ja vauhdittaa vähähiilisyteen ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseen liittyvien suunnittelu- ja johtamistyökalujen käyttöön-ottoa yli 400 000 asukkaan kaupunkiseudulla. Hankkeen tavoiteltu konkreettinen tuotos oli sopeutumistavoitteiden ja -toimenpiteiden vieminen vähähiilisyden rinnalle kahdeksan kuntaa kattavaan Rakennesuunnitelma 2040 -seutusuunnitelmaan ja sen toteutusohjelmaan. Lisäksi konkreettisenä tuotoksena tavoiteltiin kuntien Hinku-työhön integroitavaa sopeutumisen työkalupakki. Hankkeen toteuttaja katsoo hankkeen tulosten toteutuneen tavoitteiden mukaisesti.

3.Hankkeen osapuolet ja menetelmät

Koonti hankkeessa käytetyistä menetelmistä:

Työvaihe tai menetelmä	Toteuttaja	Tuotos	Ajan-kohta
Hankkeen johtaminen	Tampereen kaupunkiseutu	Suunniteltu ja johdettu hanke, missä saavutettiin sille asetetut tavoitteet	2/2022-2/2023
Verkkokysely asukkaille	Tampereen kaupunkiseutu	Lähes 600 vastaajan tulosaineisto ja näkymä muuttuneen ilmaston vaikutuksista asukkaiden arkeen.	6-7/2022
Konsultin kilpailutus: Suunnittelu- ja vuorovaikutustyö	Tampereen kaupunkiseutu	Neljä saatua tarjousta. Toteuttajaksi pisteytyksen jälkeen valittiin Tyrsky-Konsultointi Oy.	6-8/2022
Työpöytä tutkimus ja asiantuntija-haastattelut	konsultti	Sopeutumistyön kansallisia ja kansainvälisiä esimerkkejä ja parhaita käytäntöjä	9-11/2022
Asiantuntijakysely	Tampereen kaupunkiseutu ja konsultti	Kyselyyn vastasi 32 asiantuntijaa ja julkisen hallinnon edustajaa eri puolilta Suomea. Kyselyssä vastaajat arvioivat erityisesti sopeutumisen työkalupakin prototyyppejä.	10-11/2022
Asiantuntijatyöpajat	Tampereen kaupunkiseutu ja konsultti	TP1. Sopeutuminen osaksi rakennesuunnitelmaa TP2. Sopeutuminen osaksi kuntien Hinku-työtä. <i>Työpajoihin osallistui seudun kuntien ja kuntakonsernien asiantuntijoita, tutkimuslaitoksia (esim. ilmatieteenlaitos) ja kansallisten organisaation (esim. ELY-keskus) asiantuntijoita.</i>	11-12/2022
Työkalupakin iteratiivinen kehittäminen	konsultti	Iteratiivisella otteella prototyypistä lopulliseen versioon kyselyn, työpajojen ja kommentointikierroksen kautta kehitetty työkalupakki ja sen eri osiot.	9/2022-1/2023
Työkalupakin taitto ja tekninen toteutus	Tampereen kaupunkiseutu ja viestinnän puitekumppani Jenga Oy	Taitettu virtuaalinen esite, työkirja ja muut työkalupakin osiot. Tuotokset löytyvät osoitteesta www.tampereenseutu.fi/sopeutuminen	
Viestintä ja tuotosten raportointi	Tampereen kaupunkiseutu	Useita artikkeleita paikallismediassa ja MMM:n sekä KiraHubin viestinnässä. Tuotosten raportointi kaupunkiseudun avoimessa tuloswebinaarissa ja mm. kuntajohtajakouksessa.	8/2022-2/2023

4. Hankkeen tulokset

Hankkeen tavoitteiden ja suunniteltujen tulosten toteutuminen

Hankkeen tavoitteena oli kehittää ja vauhdittaa vähähiilisyteen ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseen liittyvien suunnittelu- ja johtamistyökalujen käyttöön-ottoa yli 400 000 asukkaan kaupunkiseudulla. Hankkeen tavoiteltu konkreettinen tuotos oli sopeutumistavoitteiden ja -toimenpiteiden vieminen vähähiilisyden rinnalle kahdeksan kuntaa kattavaan Rakennesuunnitelma 2040 -seutusunnitelmaan ja sen toteutusohjelmaan. Lisäksi konkreettinen tavoiteltu tuotos oli kuntien Hinku-työhön integroitava sopeutumisen työkalupakki.

Hankkeessa muodostetut sopeutumisen pääperiaatteet osana rakennesuunnitelmaa:

1. Tunnistetaan riskialueet sekä erityisen herkäät alueet
2. Tunnistetaan keskusta-alueiden ja teollisuusalueiden riskit
3. Huomioidaan suunnittelussa erityisesti haavoittuvat ryhmät
4. Osoitetaan ylikunnallinen viheralueverkosto

Kukin pääperiaatteista on kuvattu tarkemmin jatkotoimenpidesuosituksineen suunnitteluohjeessa, joka löytyy osoitteesta

www.tampereenseutu.fi/sopeutuminen

ja joka viedään valmiin rakennesuunnitelman liitteisiin. Sopeutuva kaupunkiseutu -hankeen syötteet näkyvät myös rakennesuunnitelmatyössä tehtyjen taustaselvitysten pohjalta (joihin Sopeutuva kaupunkiseutu -hanke lukeutuu) laaditussa **seudullisen viherrakenteen tilannekuvassa**, jossa linjataan, että ”*Seudullinen viherverkosto turvaa seudun ekologiset arvot, antaa keinoja ilmastonmuutoksen sopeutumisessa ja tarjoaa virkistystä seudun asukkaille...*” (Toim. Huom. lopullinen Rakennesuunnitelma 2040 -työ hyväksytään myöhemmin vuoden 2023 aikana kaupunkiseudun hallintosäännön ja päätöksentekomenettelyn mukaisesti.) Hankkeen toteuttaja katsoo hankkeen tulosten toteutuneen tavoitteiden ja suunnitelman mukaisesti:

Tavoiteltu tuotos	Toteutuminen
Malli: ilmastonmuutokseen sopeutumisen huomioiminen kaupunkiseudun rakennesuunnitelmassa	Toteutunut kokonaan. Sopeutumisen tavoitteet ja toimenpiteet on tunnistettu ja kirjoitettu auki (pääperiaatteet)
Työkalu: sopeutumisen työkalupakki osana kuntien Hinku-tiekarttoja: sopeutumisen teemat, tavoitteet, toimenpiteet, mittarit, johtaminen ja seuranta.	Toteutunut osin: työkalupakki on valmis ja käytettävissä osoitteessa www.tampereenseutu.fi/sopeutuminen Kunnat laativat tai päivittävät ilmastosuunnitelmansa uuden ilmastolain mukaisesti vuoden 2025 jälkeen.
Viestintäkonseptit ja -mallit: sopeutumisen viestintä asukkaille ja muille kuntien sidosryhmille	Toteutunut kokonaan: Sopeutuva kaupunkiseutu -työkirja sisältää ohjeen sopeutumisen viestimisestä pääviesteineen eri kohderyhmille.

Poikkeamat verrattuna suunnitelmiin

Kaupunkiseudulla linjattiin vuonna 2021, että seudun ja seudun kuntien Hinku-tiekarttoja alettaisiin päivittämään vuosina 2022-23. Hankesuunnitelmassa siten oletettiin, että hankkeen tuotokset olisi integroitavissa kuntien Hinku-tiekarttoihin jo hankkeen aikana. Hankkeen aikana valmisteltiin kuitenkin Suomeen uutta ilmastolakia, joka sisältäisi myös kuntavelvoitteen kunnan ilmastosuunnitelmien laadinnasta. Lain valmistuminen ja hankkeen aikana tarkentunut lain kuntavelvoite ohjaa Tampereen kaupunkiseudun kuntia päivittämään ilmastosuunnitelmansa kerran valtuustokaudessa, seuraavan kerran vuonna 2025 alkavalla valtuustokaudella. Näin ollen sopeutumisen työkalut integroidaan kuntien Hinku-tiekarttoihin (eli ilmastosuunnitelmiin) viimeistään 2025 alkavalla päivityskaudella.

Sopeutuva kaupunkiseutu -hankkeessa toteutettiin perinteisempi asiantuntijakysely suunnitellun delfoi-paneelin sijaan. Delfoi-paneelimetodin edellyttämälle resursoinnille ja tiedonhankintatavalle ei nähty perusteita hankkeen edetessä.

Sopeutuva kaupunkiseutu -hankkeessa toteutettiin asukaskysely, mitä ei oltu kirjattu alkuperäiseen hankesuunnitelmaan. Hankkeen käynnistyessä totesimme tarpeen selvittää asukkaiden kokemuksia muuttuneen ilmaston vaikutuksista

arkeen, jotta voimme entistä paremmin suunnitella oikeanlaisia toimenpiteitä ja tukea asukkaita sopeutumisessa.

5. Hankkeen vaikuttavuus/vaikutukset

Hankkeen positiivinen ja negatiivinen vaikuttavuus/vaikutukset rakennetun ympäristön vähähiilisyteen; ilmastonmuutoksen hillintään ja/tai siihen sopeutumiseen

Hanke antaa kaupunkiseudulle, kunnille, ja muille toimijoille eri toimialoilla käytännönläheisiä ja konkreettisia suunnittelutyökaluja ilmastonmuutokseen varautumiseksi ja sopeutumiseksi. Saadun palautteen mukaan vastaavia konkreettisia suunnittelutyökaluja ei ole aikaisemmin kunnilla ollut käytössä.

Hanke nopeuttaa ja mahdollistaa välillisesti ripeämmät toimet sää- ja ilmastoriskeihin varautumiseksi ja sopeutumiseksi ja auttaa sopeutumistyön organisoinnissa ja johtamisessa systemaattisella otteella.

Muut vaikutukset (positiiviset ja negatiiviset)

Hankkeessa on myös tunnistettu ilmastonmuutoksesta kumpuavia positiivisia mahdollisuuksia mm. rakentamisen toimialalle, kuten rakennusten tekniikan, suorituskyvyn ja laadun parantuminen.

Muihin positiivisiin vaikutuksiin sisältyy lisääntynyt tietoisuus ja keskustelu kaupunkiseudulla sää- ja ilmastoriskeistä ja niihin liittyvistä haavoittuvuuksista, mikä voi osaltaan vauhdittaa sopeutumistoimia sekä ilmastonmuutoksen hillintää eli kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisestä seudulla. Kasvihuonekaasupäästöjen kehittymistä seurataan kaupunkiseudulla vuosittain.

Hankkeen työpajojen ja tuloswebinaarin palautekyselyssä osallistujia on pyydetty arvioimaan ”Miten paljon opit tilaisuudessa uutta ilmastonmuutokseen

sopeutumisesta?” asteikoilla 1-5. Vastanneiden osallistujien vastausten keskiarvo on 3,1 (”opin jonkin verran” ja ”opin melko paljon” välissä).

6. Viestinnän toteutuminen ja tulokset

Viestinnän pääasiallinen sisältö, määrä, laatu, kohderyhmät

Aihe	Kanava ja määrä	Kohderyhmät
Asukaskyselyn markkinointi	<ul style="list-style-type: none"> kuntayhtymän tiedote ja uutinen, sosiaalisen median kanavat: tuhansia katselukertoja, 564 vastausta kyselyyn 	<ul style="list-style-type: none"> seudun asukkaat
Asukkaiden kokemukset muuttuneesta ilmastosta (asukaskyselyn tulokset)	<ul style="list-style-type: none"> paikallinen media: kolme paikallislehteä kirjoitti tuloksista, ml. Aamulehti. maa- ja metsätalous- ministeriön uutiskirje kuntayhtymän tiedote ja uutinen, sosiaalisen median kanavat 	<ul style="list-style-type: none"> seudun asukkaat julkinen hallinto kaupunkiseudun sidosryhmät, ml. asukkaat
Asiantuntijaviestintä hankkeesta ja sen tuloksista	<ul style="list-style-type: none"> hankkeen tuloswebinaari: 60 osallistujaa hankkeen työpajat: 40 osallistujaa kaupunkiseudun kuntajohtajakokous, seutuhallitus ja työryhmien kokoukset: noin 80 osallistujaa hankkeen tuotokset (työkirja, riskikortit jne.) kuntayhtymän verkkosivuilla: 196 katselukertaa (tarkastelujaksona 9.3.-5.4.) 	<ul style="list-style-type: none"> kaupunkiseudun ja maakunnan viranhaltijat ja poliitikot, julkiset kehittämisorganisaatiot, ELY-keskus, Pirkanmaan ilmastofoorumi, muu kiinnostunut yleisö

Lisäksi hanke oli esillä KiraHubin tilaisuuksissa, uutisissa ja muussa viestinnässä. Hanke ja sen tuotokset ovat lisäksi kevään-kesän aikana esillä mm. seudun tonttipäivässä (kohderyhmänä rakennusliikkeet).

Arvio viestinnän onnistumisesta, viestintäsuunnitelman toteutumisesta

Hankkeen viestinnässä onnistuttiin kiitettävällä tavalla. Hankesuunnitelmasta poiketen toteutettu asukaskysely tuotti näkyvyyttä aiheelle paikallismediassa, mutta myös mm. ministeriön viestinnän kautta.

Suurimmat viestinnälliset haasteet kohdattiin median yleistöimittajien kanssa, joilla oli selvästi vaikeuksia tuottaa ”painokelpoista” uutisointia varautumisen ja sopeutumisen temasta. Aihe (*sopeutuminen*) on vaikea ja vaikka toimittajat

tarjosivat mahdollisuuden kommentoida haastatteluiden pohjalta kirjoitettua luonnosta uutisista, oli toimittajan tarjoama lopullinen uutinen silti täynnä asiavirheitä ja epäloogisuuksia: esim. hillinnän ja sopeutumisen eroja oli toimittajien vaikea hahmottaa. Ilmiö toistui kaikkien toimittajien kanssa, joiden kanssa hankkeessa oltiin vuorovaikutuksessa, ja toimittajien ”ohjaus” tuotti myös paljon lisätyötä.

Paikallislehtien uutisointi asukaskyselyn tuloksista ja asukkaiden kokemuksista muuttuneen ilmaston vaikutuksista oli onnistunut, koska lehdet julkaisivat lähes sellaisenaan kuntayhtymän kirjoittaman tiedotteen tuloksista. Näin välttyttiin myös asiavirheiltä ja epäloogisuuksilta.

Tässä voikin tunnistaa yhteiskunnallisen haasteen: media on tärkeä portinvartija keskustelun lisäämisessä sää- ja ilmastoriskeistä, mutta ammattikunnan osaamistaso ja ymmärrys aiheesta ei välttämättä mahdollista oikeanlaista viestiä kansalaisille.

7. Tulosten kestävyys ja hyödyntäminen

Arvio tulosten kestävydestä ja konkreettisuudesta ja siihen liittyvistä riskeistä

Ilmastonmuutokseen varautumista ja sopeutumista voidaan kunnissa ja alueilla edistää esim. kaavoituksen kautta ja muussa viranhaltijavetoisessa suunnittelussa. Sopeutumista edistävät toimenpiteet edellyttävät kuitenkin myös resursointia ja taloudellisia investointeja, joista viime kädessä päättävät vaaleilla valitut luottamushenkilöt. Vaikka hankkeen tuotokset otettiinkin hyvin vastaan kaupunkiseudulla, vihjattiin tuotosten esittelytilaisuuksissa myös kunnan kulloisenkin poliittisen voimasuhteen vaikutuksista investointien ohjaamiseen ja eri toimenpiteiden priorisoimiseen. Poliittinen ja taloudellinen tuki sopeutumiselle saattaakin siten vaihdella kunnissa valtuustokausittain.

Hankkeen tuotoksia - kuten ilmatoriskit ja toimenpide-ehdotukset - on hyvä tarkastella noin viiden vuoden välein, ilmastoskenaarioiden tarkentuessa ja ilmastonmuutoksen vaikutuksiin liittyvän ymmärryksen parantuessa.

Ehdotukset hankkeen tulosten hyödyntämiseksi, ml. liiketaloudelliset ja lainsäädännölliset näkökohdat

Hankkeen tuotokset ovat vapaasti hyödynnettävissä myös muissa kunnissa ja muilla alueilla Suomessa. Vaikka toteuttajana oli kuntayhtymä ja kohderyhmänä kaupunkiseutu ja sen kunnat, hankkeen tuotoksena syntynyt työkalupakki auttaa sopeutumistyön suunnittelun käynnistämisessä myös esimerkiksi elinkeinoelämän puolella - esimerkiksi havainnollistavien riskikorttien avulla.

8. Talousraportti

Budjetin ja rahoitussuunnitelman toteutuminen ja esiin nousseet ongelmat

Budjetti toteutui rahoitussuunnitelman mukaisesti, ei esiin nousseita ongelmia.

Talousraportti ja kustannuserittelylomake ovat liitteenä.

9. Suositukset tulevia hankkeita ja ohjelmia varten

Hankkeessa tunnistettiin paitsi median edustajien vähäinen ymmärrys sopeutumisesta ja sen eroista ilmastonmuutoksen hillintään, myös vaihteleva osaamistaso viranhaltijoiden keskuudessa. Viranhaltijoiden vaihteleva osaamistaso tunnistettiin mm. asiantuntijakyselyssä ja työpajoissa. Suosituksena on, että vastaavia työpajoja ja tilaisuuksia kohdennettaisiin jatkossa osaamistasoperusteisesti.

Kansallisella tasolla ja kansallisessa ilmastokeskustelussa on vuosikaudet keskitytty ilmastonmuutoksen hillintään ja velvollisuutemme vähentää kasvihuonekaasupäästöjä yhteiskunnassa. Ilmastonmuutoksesta syntyvät sää- ja ilmatoriskit vaikutuksineen on jäänyt keskustelussa liian pieneen asemaan. Siksi kansallisella tasolla tuleekin panostaa tietoisuuden lisäämiseen ja osaamisen kehittämiseen, erityisesti kahdessa portinvartijaryhmässä eli i) kuntien viranhaltijat ja suunnittelijat, sekä ii) toimittajat ja muut viestinnän ammattilaiset.

10. Yhteenveto hankkeen päätuloksista

Hankkeen tuotoksena on julkaistu laaja sopeutumisen suunnittelua tukeva aineistopaketti, mikä sisältää mm. tietoa sää- ja ilmatoriskeistä, sopeutumistyön käynnistämistä tukevan työkirjan ja tarkistuslistan kunnille, toimenpide-esimerkkejä Suomesta ja maailmalta sekä johtaville viranhaltijoille suunnatun virtuaaliesitteen. Lisäksi hankkeessa laadittiin sopeutumisen suunnitteluperiaatteet osaksi MAL-sopimukseen kytkeytyvää ja hankkeen aikana päivitettyä kaupunkiseudun rakennesuunnitelmaa.

The project has resulted in the publication of a comprehensive package/toolkit of materials supporting planning of climate change adaptation in Tampere City Region. This toolkit includes i.e. risk cards: information on weather and climate risks, a workbook and checklist for municipalities to support the initiation of adaptation work, examples and best-practices from Finland and internationally, and a virtual brochure for leading officials. In addition, the project developed adaptation planning principles for the structural plan of Tampere City Region, that is linked to the MAL agreement and updated during the project.